

PROGRAMACIÓ DIDÀCTICA

2024-2025

1. Identificació del mòdul

1.1. Dades del mòdul

CICLE FORMATIU DE GRAU SUPERIOR DE CÒMIC (LOE) Y CICLE FORMATIU DE GRAU SUPERIOR DE IL·LUSTRACIÓ (LOE)

MÒDUL MICO2-TÈCNiques D'EXPRESSIÓ GRÀFICA

Curs	Període	Hores setmanals	Nombre de crèdits ECTS
Primer	Anual	5	11

Coordinació Gràfica i Audiovisual

Professorat responsable:

Coloma Tiron Barceló

Correu electrònic: ctiron@escoladisseny.com

Horari de tutories: dijous de 19.10 a 20:05 h.

Coordinador de la família professional de Comunicació Gràfica i Audiovisual:

Florentino Flórez Fernández

Correu electrònic: fflorez@escoladisseny.com

1.2. Contextualització del mòdul dins el pla d'estudis

Aquest mòdul està dedicat a l'estudi dels materials i les tècniques gràfiques utilitzades en dibuixos de il·lustració.

El mòdul combina la pràctica d'aquestes tècniques amb el coneixement de la seva aplicació històrica, d'aquesta manera s'obté un coneixement global de les diferents opcions a l'hora de realitzar il·lustracions en diferents estils, gèneres i necessitats comunicatives. Les preferències personals determinaran el grau d'aprofundiment en algunes d'aquestes tècniques, prenent com a referència aquesta visió general.

1.3. Requisits per cursar el mòdul:

Sense requisits previs

2. Normativa de referència

Real Decreto 596/2007, de 4 de mayo, por el que se establece la ordenación general de las enseñanzas profesionales de artes plásticas y diseño (BOE 25/05/2007).

Decret 15/2019, de 15 de març, pel qual s'estableixen els currículums, en l'àmbit de les Illes Balears, dels cicles formatius de grau mitjà de tècnic d'Arts Plàstiques i Disseny en Assistència al Producte Gràfic Imprès i de grau superior corresponents als títols de tècnic superior d'Arts Plàstiques i Disseny en Fotografia, de tècnic superior d'Arts Plàstiques i Disseny en Il·lustració i de tècnic superior d'Arts Plàstiques i Disseny en Còmic, pertanyents tots a la família professional artística de comunicació gràfica i audiovisual, i es regulen l'avaluació i les proves d'accés dels estudis professionals d'arts plàstiques i disseny (BOIB 035, 16 març 2019)

3. Objectius d'aprenentatge del mòdul

1. Diferenciar els procediments i saber utilitzar les principals tècniques d'expressió gràfica, així com els utensilis, les eines i els materials corresponents.
2. Seleccionar i saber aplicar les tècniques gràfiques més adequades a les particularitats temàtiques, estilístiques i comunicatives de l'encàrrec.
3. Experimentar les possibilitats expressives de les diferents tècniques en funció de les seves preferències estilístiques i artístiques i incorporar l'estil personal.
4. Analitzar i reconèixer les tècniques i els estils d'il·lustradors significatius de diferents èpoques i valorar les possibilitats d'aplicació creativa al propi estil.
5. Desenvolupar la capacitat de comunicació gràfica i la creativitat i l'expressivitat personal.
6. Valorar la rellevància de l'actualització i la formació permanent de l'il·lustrador en la competitivitat professional, i la importància que tenen en l'exercici professional la qualitat dels utensilis i els materials, la conservació i el manteniment d'aquests i l'organització del lloc de treball.

4. Continguts temàtics del mòdul (distribuïts en unitats d'aprenentatge)

4.1. Continguts temàtics

Descritps al BOIB

- 1. Les tècniques i els procediments d'expressió gràfica. Estris, eines, materials.
- 2. Tècniques gràfiques seques, humides, mixtes. Tècniques grasses.
- 3. Tècniques d'impressió manuals. Textures.
- 4. Tècniques additives.
- 5. Tècniques digitals.
- 6. Les tècniques gràfiques en la il·lustració de diferents èpoques. Aplicacions pràctiques i creatives en l'actualitat.
- 7. L'estudi de l'il·lustrador. Equip, organització. Tècniques i mètodes d'arxivament de la documentació.

Desarrollo de los contenidos:

Bloc 0: Les tècniques i procediments d'expressió gràfica. Estris, eines, materials.
Les tècniques gràfiques en la il·lustració de diferents èpoques. Aplicacions pràctiques i creatives en l'actualitat.
L'estudi de l'il·lustrador. Equip, organització. Tècniques i mètodes d'arxiu de la documentació. Tècniques digitals.
El bloc 0 es considera transversal.
Bloc 1: Tècniques gràfiques seques.
Bloc 2: Tècniques gràfiques humides.
Bloc 3: Tècniques mixtes.

4.2. Distribució temporal

Dues sessions de 2 i 3 hores a la setmana (63 sessions aprox)

Mes	Setmana	Unitat didàctica / continguts	Activitats d'aprenentatge	Procediments i tècniques d'avaluació
Octubre	Primera 1-2	UD0.TÈCNiques I PROCEDIMENTS D'EXPRESSIÓ GRÀFICA	Activitat inicial Reserca com treballen diferents autors (1s)	
	Segona 8-9	UD1.TÈCNiques SEQUES Llapis de grafit.	Animals amb grafismes.(2s)	
	Tercera 15-16	(UD2.TÈCNiques HUMIDES Pintura acrílica	Pràctica per observar el comportament d'aquest material. (1s)	
	Quarta 22-23	Pintura acrílica	Pràctica còpia de figures geomètriques.(1s) Còpia d'una imatge(1s)	
	Cinquena 29-30	Pintura acrílica	Còpia d'una imatge.(2s)	
Novembre	Primera 5-6	Pintura acrílica)	Retrat o autoretrat (2s)	
	Segona 12-13	UD1.TÈCNiques SEQUES Carbonet Llapis grassos	Núvols en carbonet. (1s) Reproducció d'una imatge en clau baixa amb blanc damunt negre. (1s)	
	Tercera 19-20	Llapis de colors.	Flors i fruites o insectes amb llapis de colors per gradació tonal i per tramet.(2s)	
	Quarta 26-27	Llapis de colors.	Flors i fruites o insectes amb llapis de colors per gradació tonal i per tramet.(1s)	

Desembre	Primera 3-4	Llapis de colors.	Apunts del natural de persones de l'entorn proper. (2s)	
	Segona 10-11	Llapis de colors.	Textures d'animals.(2s)	
	Tercera 17-18	Llapis de colors.	Textures d'animals.(2s)	
Gener	Segona 8	UD2.TÈCNQUES HUMIDES Tinta xinesa	Pràctica de degradats amb diferents valors. Bodegó de figures geomètriques.	
	Tercera 14-15	Tinta xinesa	Reproducció de fotogrames de pel·lícules clàssiques..(2s)	
	Quarta 21-22	Tinta xinesa	Creació d'una il·lustració triant una de les següents maneres: sec damunt sec/ humit damunt sec i pinzell sec/ traç de punta de pinzell (2s)	
	Cinquena 28-29	Tinta xinesa	Reproducció d'una imatge en blanc i negre.(2s)	
Febrer	Primera 4-5	Tinta xinesa	Reproducció d'una vinyeta amb negre i un gris clar i el blanc del paper (2s)	
	Segona 11-12	Rotuladors a base d'aigua	Disseny de personatges diferents amb negre i el blanc del paper (2s)	
	Tercera 18-19	Tinta xinesa i retoladors	Elaboració d'una seqüència de còmic (1s)	
	Quarta 25-26	Tinta xinesa i retoladors	Elaboració d'una seqüència de còmic (2s)	
Març	Primera 4-5	Rotuladors a base d'esperit	Diferents objectes.(1s) Habitació amb parket, brillantors i altres afectes.(1s)	
	Segona 11-12	Aquarel·la/Gouache	Pràctica per observar el comportament de l'aquarel·la i del gouache. Humit damunt sec, sec damunt humit, degradats, rentats, superposicions, traços, textures..(2s)	
	Tercera 18-19	Aquarel·la	Còpia d'una imatge d'un paisatge amb aquarel·la.(2s)	
	Quarta 25-26	Aquarel·la	Pràctica prova amb signes gràfics com punt i línia i taca i aguada fins a crear éssers fantàstics divertits (2s)	
Abril	Primera 1-2	Aquarel·la	Còpia d'escena d'hivern amb aquarel·la.(2s)	
	Segona 8-9	Aquarel·la	Escena inventada utilitzant els recursos apresos.(2s)	

	Tercera 15-16		Animal objecte amb la tècnica desitjada: humida o seca (2s)	
	Cinquena 29-30	UD3.TÈCNiques MIXTES	Collage utilitzant diferents tècniques. Retalls d'imatges, paper de diari, paper estampat, papers esqueixats, retoladors, llapis grafit, llapis colors...(1s)	
Maig	Primera 6-7		Collage utilitzant diferents tècniques. Retalls d'imatges, paper de diari, paper estampat, papers esqueixats, retoladors, llapis grafit, llapis colors...(2s)	
	Segona 13-14	UD4.TÈCNICA DIGITAL	Acolorit layout de fons (2s)	
	Tercera 20-21		Acolorit layout d'animació (2s)	
	Quarta 27-28	Resum del curs	Quadern digital de les activitats del curs (2s)	
Juny	Primera			Evaluació ordinària
	Segona			
	Tercera			Evaluació extraordinària
	Quarta			

5. Materials i recursos didàctics

5.1. Bibliografia bàsica

DOERNER, M. (1991) *Los materiales de pintura y su empleo en el arte*. Barcelona. Ed Reverté
HAYES C. (1980) *Guía completa de pintura y dibujo. Técnicas y materiales*. Madrid. Ed. Blume
MAYER R. (1993) *Materiales y técnicas del arte*. Madrid. Ed. Blume
SLADE C. (1997) *Enciclopedia de técnicas de ilustración*. Barcelona. Ed. Acanto

5.2. Bibliografia complementària

ZEEGEN L. / CRUSH (2006) *Principios de Ilustración*. Barcelona. Ed. G.G
ZEEGEN L. (2007) *Ilustración digital*. Barcelona. Promopress
BLAU AJOSHA (2021) *Gouache. Un manual para principiantes y profesionales*. Barcelona. Ed. G.G

5.3. Altres recursos

Recursos online: Webs d'il·lustradors/es
Google drive/classroom

6. Metodologia docent

6.1. Estratègies generals metodològiques

Mètode expositiu: Es presentaran els temes abans de proposar exercicis. Es pretén donar una visió general de cada tècnica com vehicle d'expressió de les idees i la narració associades tradicionalment a diferents àrees de la il·lustració .

Així s'observen mitjançant exercicis pràctics els procediments, eines associades, així com diferents possibilitats d'utilització de les diferents tècniques de diferents autors i el seu context històric.

Resolució d'exercicis pràctics: L'assignatura és fonamentalment pràctica i participativa.

Es plantejaran petites pràctiques per prendre contacte amb les diferents eines i materials.

Es plantejaràn per escrit els exercicis proposats, on quedaran reflectits continguts i criteris d'avaluació específics de cadascun; així com la data de lliurament i el tipus de presentació/ support.

Treball no presencial: Hi ha d'haver una constància i organització del treball durant l'aprenentatge no presencial, per part de l'alumnat, per a plantejar dubtes durant les sessions supervisades pel professorat. Es considera part del treball de l'alumne l'organització del seu treball autònom.

Comentaris i avaluació col·lectiva: Al lliurament dels exercicis

6.2. Organització i tipus d'activitats d'aprenentatge.

Cada bloc es treballarà mitjançant exercicis pràctics individuals.

És obligatori assistir amb el material necessari per treballar a classe que es demana amb antelació d'acord amb cada activitat.

Generalment s'aprofiten les sessions presencials per a exposar continguts, demostracions pràctiques, resoldre dubtes i assessorar sobre la marxa dels exercicis pràctics.

Les hores no presencials es dedicaran a la realització dels exercicis pràctics i activitats complementaries, (si escau)

6.3. Instal·lacions del centre i material

Aula amb taules de dibuix
Projector amb pantalla
Mesa de llum per a calcs
Taller d'impressió
Aigua i pica per rentar les eines.

6.4. Activitats interdisciplinàries

S'especificarà si és el cas.

6.5. Activitats complementàries i extraescolars

Les activitats complementàries es desenvoluparan d'acord amb les necessitats acadèmiques de l'assignatura i/o el calendari de les institucions públiques i privades que les organitzen (si escau).

6.6. Atenció a la diversitat

La *Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació* (Títol II, equitat en l'educació) tracta de l'atenció educativa diferent de l'ordinària: Necessitat Específica de Suport Educatiu (ANESE), una categoria única que inclou l'alumnat amb Necessitats Educatives Especials (NEE), l'alumnat amb Dificultat Específica d'Aprenentatge (DEA), l'alumnat amb Altes Capacitats (AC), l'alumnat d'Incorporació Tardana (IT), i l'alumnat amb Condicions Personals o d'Història Escolar (CP/HE), però en principi per l'ensenyament obligatori.

Per altra banda, la normativa autonòmica que regula els ensenyaments artístics professionals d'arts plàstiques i disseny no preveu l'**atenció a la diversitat** ni les **adaptacions curriculars individuals** (ACI) a l'aula, tan sols l'article 13.2 del *Real Decreto 596/2007* estatal estableix que: "Els centres que imparteixin ensenyaments professionals d'arts plàstiques i disseny desenvoluparan i completaran els currículums establerts per l'Administració educativa corresponent, mitjançant la posada en pràctica del seu projecte educatiu i la implementació de programacions didàctiques que prenguin en consideració les característiques del context social i cultural, les necessitats de l'alumnat, amb especial atenció als que presentin una discapacitat, i les possibilitats formatives de l'entorn".

Aquestes mesures administratives, que recorda la disposició addicional 1ª del *Real Decreto 596/2007* estatal, es centren principalment en facilitar a l'alumnat els mitjans i recursos que siguin necessaris per accedir als ensenyaments artístics professionals d'arts plàstiques i disseny i cursar-los.

- Accés als estudis (article 17.1 del *Real Decreto 596/2007* estatal).
- Convocatòria extraordinària (article 19.5 del *Real Decreto 596/2007* estatal).
- Expedient acadèmic (article 20.2 del *Real Decreto 596/2007* estatal).

En aquest context, sempre hem intentat donar a l'alumnat un **tracte individualitzat i personalitzat**, raó per la qual pensem que no és necessari adoptar mesures especials per atendre l'alumnat amb problemes d'aprenentatge i altres necessitats educatives específiques, en un sentit (discapacitat psíquica, sensorial o motora, trastorns greus de conducta) o en un altre (superdotació, sobredotació). No obstant això, demanem l'alumnat una adreça de correu electrònic per estar en contacte, enviar i rebre exercicis, atendre consultes puntuals, i poder donar una millor atenció personalitzada, aquesta vegada en línia.

En tot cas, en tractar-se d'ensenyaments artístics professionals de lliure elecció, entenem que no es poden fer **adaptacions curriculars significatives**, en el sentit de adequar els objectius educatius, eliminar o incloure determinants continguts essencials, i modificar els criteris d'avaluació.

Per contra, entenem que sí són possibles les **adaptacions curriculars no significatives** (modificacions dels elements del currículum que no afecten a l'assoliment dels objectius d'aprenentatge) i les **adaptacions d'accés al currículum** (elements organitzatius, recursos de tot tipus i optimització d'aquests), en el marc del *Decret 39/2011, de 29 d'abril, pel qual es regula l'atenció a la diversitat i l'orientació educativa als centres educatius no universitaris sostinguts amb fons públics* a les Illes Balears.

De fet, l'article 20.2 (documents bàsics d'avaluació i mobilitat dels ensenyaments professionals d'arts plàstiques i disseny) del *Real Decreto 596/2007* estatal explica que les mesures d'adaptació curricular han de constar a l'expedient acadèmic de l'estudiant (si escau). Per altra banda, no s'ha de confondre l'**adaptació curricular no significativa** de la qual parlem amb l'adaptació a la que fa referència l'article 21 del *Real Decreto 596/2007* estatal està referida a l'**adaptació per trasllat d'expedient acadèmic** a un centre d'altra administració educativa.

7. Criteris, procediments i instruments d'avaluació i qualificació

7.1. Criteris d'avaluació generals del departament (si és el cas):

L'assistència mínima al 75% de les classes i/o l'entrega regular del 75 % dels treballs proposats a les activitats presencials son imprescindibles per a l'avaluació contínua.

Si un alumne supera aquest percentatge de faltes d'assistència i no ha estat possible fer un seguiment regular de l'alumne, el professor podrà fer proves diferenciades per tal d'avaluar objectius generals, destreses i competències professionals que no han pogut ésser avaluades durant el curs.

Si un alumne falta a més del 75 % de les classes de manera injustificada, un cop avisat a través del mail corporatiu de l'Escola, serà donat de baixa d'ofici i perdrà les 2 convocatòries del curs.

7.2. CA/Criteris d'avaluació del mòdul:

Es valorarà la capacitat de l'alumnat per:

- 1. Emprar les diferents tècniques gràfiques, amb qualitat artística i tècnica, en la realització d'exercicis de l'especialitat.
- 2. Seleccionar, i aplicar amb destresa i pulcritud, la tècnica més adequada a les particularitats de l'encàrrec.
- 3. Identificar i diferenciar les tècniques i els estils d'il·lustradors significatius de diferents èpoques.
- 4. Experimentar amb les diferents tècniques cercant aplicacions més personals i creatives.
- 5. Utilitzar correctament els estris i els materials propis de les tècniques gràfiques i mantenir l'equipament i el lloc de treball en condicions idònies.
- 6. Arxivar adequadament la documentació tècnica i visual.
- 7. Presentar correctament els treballs adequant-los a les especificacions formals, conceptuals i temporals establertes.

Qualificacions:

S'avaluarà amb nota numèrica de 0 a 10, sense decimals, segons la legislació vigent.
Depenent del tipus, objectius i duració, hi podrà haver exercicis parcials o pràctiques sense nota numèrica.
Cada bloc inclourà diverses tècniques, amb exercicis per a cadascuna.
En tots els casos, és necessari el lliurament del 100% dels exercicis i/o treballs i obtenir una nota mínima de 4 en cadascun d'ells. La nota mitjana del conjunt ha de ser igual o major que 5.
En els exàmens o proves s'ha d'obtenir una nota mínima de 4 per poder fer mitjana amb la resta de treballs.
El professorat podrà determinar que només es realitzi la recuperació dels blocs no superats en l'avaluació complementària i/o extraordinària.
Les imatges que s'utilitzin en els treballs han de ser d'autoria pròpia, excepte en aquells casos que es proporioni una imatge de referència. En cas de necessitar utilitzar imatges d'altres autors, s'ha de citar l'autoria i procedència dels mateixos.
En cas de treballs plagiat s'avaluarà amb un 0.
En cas de suplantar l'autoria d'un exercici s'avaluarà amb 0 i la recuperació del bloc passarà directament a la convocatòria extraordinària.

Lliuraments:

Els alumnes podran tornar a fer aquells treballs no aprovats o no presentats, amb una penalització en la nota.
Tot treball presentat fora de termini tindrà una nota màxima de 6.
Es podran tornar a lliurar a l'avaluació de seguiment, a l'avaluació ordinària i a l'extraordinària.
No es considera lliurat un treball si no està al·l suport/s, formats demanat/s i al CLASSROOM assignat per a l'entrega.
Quan el suport sigui electrònic, s'ha de poder obrir amb les versions de programari dels ordinadors de l'Escola.
L'alumne tindrà sempre una còpia de seguretat en format digital de tots els treballs que entregui durant el curs.

7.3 Procediments i tècniques d'avaluació i criteris de qualificació o ponderació convocatòria ordinària i extraordinària.

Per tal de poder aplicar els criteris de ponderació, la qualificació mínima tant de la part dels treballs i projectes com de la part de les proves objectives parcials i finals, haurà de ser de 4.
Per superar l'assignatura s'haurà d'obtenir un mínim de 5.

Procediments i tècniques d'avaluació	Tipus (*)	Criteris d'avaluació	Criteris de qualificació o ponderació
			Avaluació continua
Pràctiques i proves.	NR	CA04, CA05, CA07	20%
Treballs i projectes	R	CA04, CA05, CA06, CA07, CA08, CA09, CA10	80%
Durant el període de setmana d'avaluació extraordinària, es podrà recuperar totes les activitats de tipus R realitzades durant el semestre.			100 %

*Aquest camp s'utilitza per especificar el tipus o caràcter de l'activitat d'avaluació: NR (no recuperable) o R (recuperable).

7.4 Alumnes que han perdut l'avaluació contínua sense motivar la baixa d'ofici.

Procediments i tècniques d'avaluació		Criteris d'avaluació	Criteris de qualificació o ponderació
Treballs i projectes		CA04, CA05, CA06, CA07, CA08, CA09	70%
Prova objectiva final		CA04, CA05, CA07, CA09	30%
Les proves es faràn durant el període d'avaluació de la convocatòria extraordinària.			100%

7.5 Activitats complementàries

Les activitats complementàries es desenvoluparan d'acord amb les necessitats acadèmiques de l'assignatura i/o el calendari de les institucions públiques i privades que les organitzen (si escau).

8. Altres observacions

